

*Sunt frunze care cad, amintiri ce nu mor
și studenți care nu se uită.*

Cuprins

Argument	XXVII
Abrevieri	XXXI
Titlul I. Premise conceptuale	1
Secțiunea 1. Prolegomene	1
Secțiunea a 2-a. Perspectiva istorică și sociologică asupra familiei.....	3
Secțiunea a 3-a. Familia și viața de familie din perspectivă juridică	4
§1. Preliminarii.....	4
§2. Familia și viața de familie în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.....	4
2.1. Rolul Curții Europene a Drepturilor Omului în cadrul sistemului european de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale.....	4
2.2. Repere jurisprudențiale privind protecția vieții de familie	5
2.3. Dreptul de a întemeia o familie – conținut și dimensiuni	9
§3. Noțiunea de „familie” și „viață de familie” din perspectiva dreptului național	10
3.1. Viziunea legiuitorului constituant român.....	10
3.2. Noțiunea de „familie” în sistemul Codului civil.....	12
3.3. Definiții ale noțiunii de „familie” în reglementări speciale	14
Secțiunea a 4-a. „Dreptul familiei” sau „Dreptul civil al familiei”? Ramură autonomă de drept sau drept de rețea?	15
Secțiunea a 5-a. Obiectul dreptului familiei.....	16
Secțiunea a 6-a. Principiile dreptului familiei	16
§1. Principiul căsătoriei liber consimțite între soți.....	17
§2. Principiul monogamiei	18
§3. Principiul egalității sexelor	18
§4. Principiul interesului superior al copilului	20
§5. Principiul egalității în drepturi a copiilor	21
§6. Principiul solidarității familiale.....	22
§7. Principiul ocrotirii căsătoriei și familiei.....	22
Secțiunea a 7-a. Dezvoltări, provocări și tendințe legislative în dreptul familiei	23
Titlul II. Perspectiva sistemului român de drept asupra pluralității modelor de familie. Variațiuni mioritice pe teme europene	27
Capitolul I. Considerații generale asupra pluralității modelelor de familie	27
Secțiunea 1. Viziunea exterioară.....	27
Secțiunea a 2-a. Viziunea autohtonă	28

Capitolul II. Concubinajul.....	29
Secțiunea 1. Viziunea exterioară asupra concubinajului.....	29
§1. Perspectiva CEDO asupra relațiilor <i>de facto</i>	29
§2. Perspectiva de drept comparat	29
Secțiunea a 2-a. (Non)reglementarea internă	30
Capitolul III. Parteneriatul (civil) înregistrat.....	32
Secțiunea 1. Perspectiva „celor din afară”	32
Secțiunea a 2-a. Nonreglementarea internă.....	35
Capitolul IV. Logodna.....	38
Secțiunea 1. Privire istorică. Necesitatea reglementării	38
Secțiunea a 2-a. Natura juridică	39
Secțiunea a 3-a. Încheierea logodnei.....	40
Secțiunea a 4-a. Ruperea logodnei	42
Secțiunea a 5-a. Efectele patrimoniale atașate ruperii logodnei.....	43
§1. Obligația de restituire a darurilor	43
§2. Răspunderea pentru ruperea logodnei.....	46
Titlul III. Căsătoria	49
Capitolul I. Perspectivă istorică asupra instituției căsătoriei.....	49
Secțiunea 1. Preliminarii	49
Secțiunea a 2-a. Căsătoria și raporturile dintre soți în dreptul roman	49
Secțiunea a 3-a. Succinte considerații cu privire la „avatarurile” instituției căsătoriei de-a lungul Evului Mediu și până în zorii epocii moderne	50
Secțiunea a 4-a. Evoluția reglementărilor privind căsătoria în spațiul românesc.....	51
Capitolul II. Dreptul fundamental la căsătorie reflectat în jurisprudența CEDO	53
Secțiunea 1. Conținutul dreptului la căsătorie în reglementarea art. 12 Conv.EDO	53
Secțiunea a 2-a. Limite legale ale exercițiului dreptului la căsătorie.....	54
Secțiunea a 3-a. Titularii dreptului la căsătorie	57
§1. Persoane aflate în executarea unor pedepse privative de libertate.....	57
§2. Persoanele transsexuale/transgender	59
2.1. Recunoașterea și exercitarea dreptului la căsătorie.....	59
2.2. Dreptul la autodeterminare. Vulnerabilitățile reglementării române și incongruența soluțiilor jurisprudențiale naționale.....	62
2.2.1. Repere convenționale	62
2.2.2. Perspectiva legislativă și jurisprudențială națională	63
§3. Situația cuplurilor formate din persoane de același sex	66
3.1. Protecția căsătoriei tradiționale.....	66
3.2. Obligație pozitivă de a reglementa căsătoria între persoane de același sex?	67

3.3. Recunoașterea căsătoriei între persoane de același sex încheiate în străinătate (conflictul de legi în timp și spațiu)	67
3.3.1. Perspectiva jurisprudenței CEDO	67
3.3.2. Viziunea internă.....	68
Capitolul III. Încheierea căsătoriei	70
Secțiunea 1. Considerații generale	70
Secțiunea a 2-a. Condițiile de fond pentru încheierea căsătoriei.....	71
§1. Preliminarii.....	71
§2. Condiții de fond pozitive.....	72
2.1. Diferența de sex	72
2.2. Consimțământul	74
2.2.1. Existența consimțământului.....	74
2.2.2. Caracterul liber. Viciile de consimțământ	75
2.2.3. Caracterul actual al consimțământului.....	78
2.3. Capacitatea/vârsta matrimonială	79
2.3.1. Conținutul capacității matrimoniale	79
2.3.2. Analiza condițiilor speciale pentru căsătoria minorului	80
2.4. Comunicarea reciprocă a stării de sănătate	85
§3. Condiții de fond negative (impedimentele la căsătorie).....	86
3.1. Preliminarii	86
3.2. Analiza impedimentelor la căsătorie.....	87
3.2.1. Bigamia.....	87
3.2.2. Rudenia.....	89
3.2.3. Tutela.....	90
3.2.4. Alienajia și debilitatea mintală	90
3.3. Clasificarea impedimentelor	91
Secțiunea a 3-a. Condițiile de formă ale căsătoriei	92
§1. Preliminarii.....	92
§2. Formalități premergătoare	92
2.1. Depunerea declarației de căsătorie.....	92
2.1.1. Conținut	92
2.1.2. Înregistrarea și efectele. Reînnoirea declarației de căsătorie	94
2.2. Publicitatea declarației de căsătorie	94
2.3. Opoziția la căsătorie/verificările ofițerului de stare civilă	95
§3. Formalități privind încheierea căsătoriei.....	95
3.1. Competența ofițerului de stare civilă	96
3.2. Locul încheierii căsătoriei.....	96
3.3. Prezența personală a viitorilor soți.....	97
3.4. Prezența martorilor.....	98
3.5. Publicitatea virtuală a căsătoriei	98
3.6. Momentul încheierii căsătoriei.....	98

§4. Formalități ulterioare.....	99
4.1. Întocmirea actului de căsătorie	99
4.2. Formalități privind regimul matrimonial ales de soți.....	99
4.3. Dovada căsătoriei.....	99
Capitolul IV. Efectele căsătoriei	100
Secțiunea 1. Preliminarii	100
Secțiunea a 2-a. Efectele căsătoriei cu privire la raporturile personale dintre soți.....	100
§1. Obligațiile personale reciproce	101
1.1. Obligația de respect.....	101
1.2. Obligația de fidelitate.....	102
1.3. Obligația de sprijin moral	102
1.4. Obligația de a locui împreună.....	102
1.5. Obligația de a purta numele comun	103
§2. Aspecte ale independenței personale.....	104
2.1. Relațiile sociale ale soților	104
2.2. Independența profesională	104
2.2.1. Scurt istoric.....	104
2.2.2. Libertatea fiecărui soț de a exercita o profesie	105
Secțiunea a 3-a. Efectele căsătoriei cu privire la capacitatea de exercițiu	106
Secțiunea a 4-a. Efectele căsătoriei cu privire la raporturile patrimoniale dintre soți.....	106
Capitolul V. Nulitatea căsătoriei	107
Secțiunea 1. Preliminarii	107
Secțiunea a 2-a. Cazurile de nulitate a căsătoriei	108
§1. Nulitatea absolută.....	108
1.1. Lipsa diferenței de sex	108
1.2. Lipsa materială a consimțământului	108
1.3. Lipsa vârstei matrimoniale.....	110
1.4. Bigamia.....	110
1.5. Rudenia	111
1.6. Alienția și debilitatea mintală.....	112
1.7. Nerespectarea formalităților de solemnitate și publicitate a celebrării căsătoriei.....	112
1.8. Căsătoria fictivă	113
1.8.1. Definiție și reglementare	113
1.8.2. Exemple.....	113
1.8.3. Proba caracterului fictiv.....	113
1.8.4. Acoperirea nulității	115
1.8.5. Fundamentul nulității.....	115
§2. Nulitatea relativă	116
Secțiunea a 3-a. Regimul juridic al nulității căsătoriei.....	116

3.1. Regimul juridic al nulității absolute.....	116
3.1.1. Titulari	116
3.1.2. Prescriptibilitate	117
3.1.3. Acoperirea nulității	117
3.2. Regimul juridic al nulității relative	117
3.2.1. Titulari	118
3.2.2. Prescriptibilitate.....	118
3.2.3. Acoperirea nulității relative	119
Secțiunea a 4-a. Efectele nulității căsătoriei.....	120
§1. Efectele retroactive ale nulității căsătoriei	120
1.1. Efecte extrapatrimoniale	120
1.2. Efecte patrimoniale	121
§2. Opozabilitatea hotărârii judecătorești.....	121
§3. Excepții de la efectul retroactiv al nulității căsătoriei	122
3.1. Situația juridică a copiilor	122
3.2. Căsătoria putativă.....	123
3.2.1. Noțiunea și condițiile căsătoriei putative.....	123
3.2.2. Efectele căsătoriei putative	124
Titlul IV. Divorțul.....	127
Capitolul I. Dreptul la divorț? Evoluția reglementării în sistemul român de drept	127
Secțiunea 1. Perspectiva istorică asupra instituției divorțului	127
Secțiunea a 2-a. Dreptul fundamental la divorț? Perspectiva CEDO.....	128
Secțiunea a 3-a. Evoluția reglementării în sistemul român de drept	129
Capitolul II. Cazurile de divorț.....	131
Secțiunea 1. Considerații preliminare	131
Secțiunea a 2-a. Divorțul remediu.....	132
§1. Divorțul prin acordul soților	132
1.1. Condiții generale de admisibilitate	133
1.2. Divorțul pe cale administrativă	133
1.3. Divorțul prin procedură notarială.....	136
1.4. Divorțul prin acordul soților pe cale judiciară	137
§2. Divorțul judiciar din motive de sănătate	138
Secțiunea a 3-a. Divorțul judiciar bazat pe culpă.....	140
§1. Divorțul pentru motive temeinice	140
1.1. Condiții generale.....	140
1.2. Rolul culpei din perspectiva admisibilității cererii de divorț.....	141
1.3. Continuarea acțiunii de divorț de către moștenitori	143
§2. Divorțul pentru separație în fapt	144
Capitolul III. Efectele divorțului	145
Secțiunea 1. Data desfacerii căsătoriei	145

Secțiunea a 2-a. Efectele divorțului cu privire la raporturile nepatrimoniale dintre soți	146
§1. Îndatoririle reciproce ale soților	146
§2. Capacitatea deplină de exercițiu.....	146
§3. Numele soților.....	147
Secțiunea a 3-a. Efectele divorțului cu privire la raporturile patrimoniale dintre soți.....	148
§1. Încetarea regimului matrimonial	148
§2. Efectele divorțului asupra locuinței familiei	149
§3. Dreptul la despăgubiri	151
§4. Prestația compensatorie.....	152
4.1. Preliminarii	152
4.2. Condiții de acordare	153
4.3. Stabilirea prestației compensatorii	155
4.4. Forma prestației compensatorii.....	156
4.5. Modificarea și încetarea prestației compensatorii.....	157
§5. Obligația de întreținere.....	158
§6. Dreptul la moștenire.....	158
Secțiunea a 4-a. Efectele divorțului cu privire la raporturile dintre părinți și copiii lor minori.....	159
§1. Obligația instanței de a se pronunța din oficiu. Criterii de apreciere.....	159
§2. Modalități de exercitare a autorității părintești	161
2.1. Regula exercitării conjuncte.....	161
2.2. Excepții	162
2.3. Situații speciale	164
§3. Stabilirea locuinței copilului	166
3.1. Pronunțare <i>ex officio</i> (și în toate cazurile) cu privire la stabilirea locuinței?.....	166
3.2. Criterii legale de stabilire a locuinței copilului	167
3.3. Locuința alternantă?.....	168
§4. Drepturile părintelui separat de copil.....	169
§5. Stabilirea contribuției părinților	171
§6. Modificarea măsurilor luate cu privire la copil	171
Titlul V. Regimuri matrimoniale	173
Capitolul I. Premise conceptuale.....	173
Secțiunea 1. Prolegomene	173
Secțiunea a 2-a. Noțiunea de „regim matrimonial”.....	174
Secțiunea a 3-a. Fundamentul regimului matrimonial	175
Secțiunea a 4-a. Natura juridică a regimului matrimonial.....	176
Secțiunea a 5-a. Principiile regimurilor matrimoniale	176
§1. Principiul egalității soților.....	177

§2. Principiul libertății alegerii și modificării regimului matrimonial	177
§3. Principiul subordonării regimului matrimonial scopului căsătoriei.....	178
Secțiunea a 6-a. Clasificarea regimurilor matrimoniale	178
Secțiunea a 7-a. Evoluția reglementărilor în materie în sistemul român de drept	179
§1. Codul civil român de la 1864	179
§2. Evoluția reglementărilor după anul 1948	180
§3. Noul Cod civil – Legea nr. 287/2009.....	182
Capitolul II. Convenția matrimonială.....	183
Secțiunea 1. Prolegomene	183
§1. Importanța și utilitatea practică a convenției matrimoniale	183
§2. Originea convenției matrimoniale.....	184
Secțiunea a 2-a. Premise conceptuale.....	184
§1. Noțiunea de „convenție matrimonială”	184
1.1. Precizări terminologice	184
1.2. Definiție	185
§2. Natura juridică și regimul juridic al convenției matrimoniale	185
2.1. Natura juridică	185
2.2. Regimul juridic	187
§3. Caracterele juridice ale convenției matrimoniale.....	187
3.1. Preliminarii	187
3.2. Enumerarea și analiza caracterelor juridice	188
Secțiunea a 3-a. Condiții de validitate a convenției matrimoniale	192
§1. Condiții de fond	192
1.1. Părțile convenției matrimoniale	192
1.2. Capacitatea părților	193
1.3. Consimțământul părților	195
1.4. Obiectul convenției matrimoniale.....	196
1.5. Cauza convenției matrimoniale.....	198
§2. Condiții de formă	198
Secțiunea a 4-a. Desființarea și ineficacitatea convenției matrimoniale	199
§1. Nulitatea convenției matrimoniale	199
1.1. Cazurile de nulitate absolută.....	199
1.2. Cazurile de nulitate relativă	200
1.3. Data la care trebuie îndeplinite condițiile de valabilitate.....	201
1.4. Efectele nulității.....	201
§2. Caducitatea convenției matrimoniale.....	204
Secțiunea a 5-a. Formalități de publicitate. Opozabilitatea convenției matrimoniale	204
§1. Opozabilitatea regimului matrimonial al comunității legale de bunuri	205

§2. Opozabilitatea convenției matrimoniale.....	206
§3. Formalități generale de publicitate.....	207
3.1. Mecanisme de publicitate	207
3.2. Concursul între formalitățile generale de publicitate	208
3.3. Consultarea registrelor	208
§4. Formalități speciale de publicitate	209
§5. Sancțiunea neîndeplinirii formalităților de publicitate.....	210
5.1. Inopozabilitatea.....	210
5.2. Simulația. Inopozabilitatea convenției matrimoniale secrete	212
Secțiunea a 6-a. Efectele convenției matrimoniale	213
§1. Conținutul efectelor convenției matrimoniale.....	213
§2. Întinderea în timp a efectelor specifice convențiilor matrimoniale	213
Capitolul III. Regimul primar.....	214
Secțiunea 1. Considerații introductive	214
§1. Noțiune.....	214
§2. Natura juridică și trăsăturile regimului primar	215
2.1. Natura juridică	215
2.2. Trăsăturile regimului primar	215
§3. Finalitatea reglementării.....	216
Secțiunea a 2-a. Locuința familiei.....	217
§1. Premise conceptuale.....	217
1.1. Justificarea existenței unui regim special de protecție a locuinței familiei	217
1.2. Noțiunea de „locuință a familiei”	218
1.3. Drepturile soților asupra locuinței comune	220
§2. Regimul juridic al locuinței familiei	221
2.1. Esența reglementării din Codul civil.....	221
2.2. Obiectul actelor juridice interzise unuia dintre soți	221
2.3. Natura juridică a actelor supuse exigenței consimțământului ambilor soți.....	222
2.4. Consimțământul scris al celuilalt soț	224
2.5. Durata protecției.....	226
2.6. Sancțiunea	227
§3. Bunurile mobile care deserveșc locuința familiei	229
Secțiunea a 3-a. Contribuția la cheltuielile căsătoriei	230
§1. Noțiune.....	230
§2. Soluțiile legislative din cuprinsul Codului civil.....	231
2.1. Stabilirea cuantumului contribuției fiecăruia dintre soți	232
2.2. Efectele obligației	233
Secțiunea a 4-a. Independența reciprocă a soților	234
§1. Independența profesională	235

1.1. Libertatea fiecărui soț de a exercita o profesie.....	235
1.1.1. Libertatea de alegere a profesiei.....	235
1.1.2. Dreptul de a dispune de veniturile încasate	235
1.2. Colaborarea unuia dintre soți la activitatea profesională desfășurată de celălalt.....	237
§2. Independența patrimonială a soților. Dreptul la informare	238
2.1. Încheierea de acte juridice.....	238
2.2. Independența în raporturile de drept bancar.....	238
2.2.1. Sediul materiei.....	238
2.2.2. Caracterul imperativ al normei.....	238
2.2.3. Sfera de aplicare a prezumției.....	239
2.2.4. Durata prezumției	241
2.3. Dreptul la informare.....	242
Secțiunea a 5-a. Mecanisme de dozare a puterilor soților în situația de criză familială.....	243
§1. Extinderea judiciară a puterilor unuia dintre soți.....	244
1.1. Sediul materiei.....	244
1.2. Natura juridică	244
1.3. Cauzele.....	245
1.4. Câmpul de aplicare a reprezentării judiciare.....	245
1.4.1. Puterile exercitate de soțul reprezentant.....	245
1.4.2. Întinderea reprezentării.....	246
1.4.3. Efectele reprezentării	246
§2. Limitarea judiciară a puterilor unuia dintre soți.....	246
2.1. Noțiune.....	246
2.2. Natura măsurii.....	247
2.3. Condițiile măsurii.....	248
2.4. Caracterele măsurii	249
2.5. Sancțiunea	249
Capitolul IV. Regimul comunității legale	250
Secțiunea 1. Considerații generale	250
§1. Opțiunea pentru regimul comunității legale.....	250
§2. Trăsăturile regimului comunității legale	252
2.1. Regim de comunitate parțială	252
2.2. Regim legal	253
2.3. Regim alternativ.....	253
2.4. Regim imperativ?.....	253
2.5. Regim mutabil.....	254
§3. Fundamentul regimului comunității legale	254
Secțiunea a 2-a. Compoziția/structura patrimoniului fiecărui soț	254
§1. Activul comunitar	255
1.1. Bunurile comune. Criterii generale de determinare	255
1.2. Bunurile proprii ale soților	259

1.2.1. Bunurile dobândite prin moștenire legală, legat sau donație, cu excepția cazului în care dispunătorul a prevăzut, în mod expres, că ele vor fi comune	260
1.2.2. Bunurile de uz personal	265
1.2.3. Bunurile destinate exercitării profesiei unuia dintre soți, dacă nu sunt elemente ale unui fond de comerț care face parte din comunitatea de bunuri	266
1.2.4. Drepturile patrimoniale de proprietate intelectuală asupra creațiilor sale și asupra semnelor distinctive pe care le-a înregistrat	268
1.2.5. Bunurile dobândite cu titlu de premiu sau recompensă, manuscrisele științifice sau literare, schițele și proiectele artistice, proiectele de invenții și alte asemenea bunuri	269
1.2.6. Indemnizația de asigurare și despăgubirile pentru orice prejudiciu material sau moral adus unuia dintre soți	270
1.2.7. Bunurile, sumele de bani sau orice valori care înlocuiesc un bun propriu, precum și bunul dobândit în schimbul acestora	270
1.2.8. Fructele bunurilor proprii	272
1.3. Calificarea anumitor categorii de bunuri	273
1.3.1. Natura juridică a salariului	273
1.3.2. Sumele de bani depuse la instituții de credit	274
1.3.3. Câștigurile obținute la jocurile de noroc	275
1.3.4. Lucrări efectuate asupra unui imobil de către soți împreună sau de unul dintre ei	275
1.3.5. Natura juridică a titlurilor de valoare	277
1.4. Dovada bunurilor soților	279
1.4.1. Dovada bunurilor comune	279
1.4.2. Dovada bunurilor proprii	279
§2. Pasivul matrimonial	281
2.1. Categoriile de datorii comune ale soților	282
2.1.1. Obligațiile născute în legătură cu conservarea, administrarea sau dobândirea bunurilor comune	282
2.1.2. Obligațiile pe care le-au contractat împreună	283
2.1.3. Obligațiile asumate de oricare dintre soți pentru acoperirea cheltuielilor obișnuite ale căsătoriei	283
2.1.4. Repararea prejudiciului cauzat prin însușirea, de către unul dintre soți, a bunurilor aparținând unui terț, în măsura în care, prin aceasta, au sporit bunurile comune ale soților	284
2.2. Regimul juridic al datoriilor soților	285

2.2.1 Regimul juridic al datoriilor personale	285
2.2.2. Regimul juridic al datoriilor comune.....	286
§3. Partajul bunurilor comune în timpul regimului comunității legale	288
3.1. Partajul bunurilor comune la inițiativa soților sau a unuia dintre ei.....	288
3.2. Partajul bunurilor comune la cererea creditorului personal al unuia dintre soți.....	290
3.3. Partajul bunurilor comune pe cale incidentală, în cadrul contestației la executare.....	291
Secțiunea a 3-a. Dinamica (funcționarea) regimului comunității legale de bunuri	291
§1. Mecanisme de gestiune a bunurilor comune	292
1.1. Mecanismul gestiunii paralele – <i>A sau B</i>	293
1.1.1. Semnificație	293
1.1.2. Domeniul de aplicare.....	294
1.1.3. Renunțarea la prezumția mandatului tacit reciproc	296
1.1.4. Răspunderea pentru actele care prejudiciază comunitatea	298
1.2. Mecanismul gestiunii comune – <i>A + B</i>	300
1.2.1. Semnificație și domeniu de aplicare	300
1.2.2. Modalități de exprimare a consimțământului	304
1.2.3. Sancțiuni (mecanisme de protecție a soțului neparticipant).....	305
1.3. Mecanismul gestiunii exclusive – <i>numai A sau numai B</i>	307
§2. Gestiunea bunurilor proprii ale soților	308
Secțiunea a 4-a. Încetarea și lichidarea regimului comunității legale	308
§1. Încetarea regimului comunității legale	309
§2. Comunitatea post-matrimonială	310
§3. Lichidarea comunității legale.....	311
3.1. Modalitățile de lichidare	311
3.2. Mecanismul lichidării comunității legale.....	312
3.3. Partajul bunurilor comune.....	313
Capitolul V. Regimul comunității convenționale	319
Secțiunea 1. Preliminarii	320
Secțiunea a 2-a. Compoziția patrimoniului	321
§1. Comunitatea extinsă	322
§2. Comunitatea restrânsă	325
Secțiunea a 3-a. Dinamica regimului comunității convenționale – derogări în materie de gestiune a bunurilor	326
Secțiunea a 4-a. Lichidarea și partajul comunității	328
§1. Clauza de preciput.....	328
1.1. Noțiune și reglementare	328

1.2. Sfera de aplicare.....	329
1.3. Obiectul.....	330
1.4. Beneficiarii.....	331
1.5. Situații de ineficacitate.....	331
1.6. Efectele și modul de aplicare	334
1.7. Natura juridică	336
§2. Modalități privind lichidarea comunității convenționale	337
2.1. Stabilirea cotei de contribuție a fiecărui soț.....	338
2.2. Modalitatea de atribuire a bunurilor către fiecare dintre soți	338
2.3. Distribuirea pasivului comunității.....	339
Capitolul VI. Regimul separației de bunuri.....	339
Secțiunea 1. Preliminarii	339
§1. Succintă caracterizare a regimului separației de bunuri.....	339
§2. Reglementarea separației de bunuri în sistemul Codului civil român. Temeiul juridic.....	341
Secțiunea a 2-a. Compoziția patrimoniului	342
§1. Preliminarii.....	342
§2. Separația activului.....	342
§3. Separația pasivului	345
§4. Dovada bunurilor	346
Secțiunea a 3-a. Gestiunea bunurilor.....	348
Secțiunea a 4-a. Lichidarea regimului separației.....	349
§1. Lichidarea regimului de separație pură	349
§2. Lichidarea potrivit mecanismului participării la achiziții	351
2.1. Considerații generale privind regimul mixt al participării la achiziții	351
2.2. Algoritm de determinare a creanței de participare.....	352
2.3. Perspectivă critică asupra reglementării române în materie	353
Capitolul VII. Modificarea regimului matrimonial secundar	356
Secțiunea 1. Preliminarii	356
§1. Delimitări conceptuale și precizări terminologice	356
§2. De la imutabilitate la mutabilitate controlată	357
§3. Principiul mutabilității regimului matrimonial în reglementarea Codului civil.....	358
Secțiunea a 2-a. Modificarea convențională.....	358
§1. Condiții de fond	358
§2. Condiții de formă	360
§3. Condiții de opozabilitate față de terți. Protecția creditorilor.....	361
§4. Efectele modificării convenționale	362
Secțiunea a 3-a. Modificarea judiciară a regimului comunității.....	364
§1. Reglementare. Condiții	364

§2. Efectele modificării judiciare între soți	366
§3. Efectele modificării judiciare față de terți	366
Titlul VI. Filiația	369
Capitolul I. Premise conceptuale	369
Secțiunea 1. Prolegomene	369
Secțiunea a 2-a. Noțiunea și clasificarea filiației	370
Secțiunea a 3-a. Modurile de stabilire a filiației firești	371
Secțiunea a 4-a. Dovada filiației și posesia de stat	372
§1. Dovada filiației	372
§2. Posesia de stat	373
2.1. Noțiune	373
2.2. Conținut	373
2.3. Condiții	373
Secțiunea a 5-a. Prezumția timpului legal al concepțiunii	374
§1. Noțiune	374
§2. Cum se calculează?	375
§3. Caracterul prezumției	375
Secțiunea a 6-a. Interese legitime/drepturi subiective valorificate prin acțiunile în materia filiației. Perspectiva jurisprudenței CEDO	376
§1. Dreptul la cunoașterea identității biologice	376
§2. Interesul copilului/al tatălui biologic în stabilirea paternității reale	377
§3. Interesul soțului mamei – tatăl prezumat – de a contesta prezumția legală de paternitate	380
Capitolul II. Filiația față de mamă	381
Secțiunea 1. Temeiul filiației față de mamă	381
Secțiunea a 2-a. Modurile de stabilire a filiației față de mamă	381
§1. Stabilirea prin efectul legii, ca urmare a declarației și înregistrării nașterii copilului	382
1.1. Procedura înregistrării nașterii copilului	382
1.2. Dovada filiației față de mamă	383
§2. Stabilirea prin recunoaștere	384
§3. Stabilirea prin hotărâre judecătorească	386
3.1. Cazuri de admisibilitate	386
3.2. Regimul juridic al acțiunii în stabilirea maternității	388
3.2.1. Titularul acțiunii în stabilirea filiației față de mamă	388
3.2.2. Imprescriptibilitatea dreptului la acțiune	389
3.2.3. Calitate procesuală pasivă	389
3.2.4. Dovada filiației față de mamă	389
3.2.5. Înregistrarea și efectele hotărârii	389
Secțiunea a 3-a. Contestarea maternității	390
§1. Contestarea maternității stabilite prin efectul legii	390
§2. Contestarea maternității stabilite prin recunoaștere	390

§3. Contestarea maternității stabilite prin hotărâre judecătorească	391
Capitolul III. Paternitatea din căsătorie	391
Secțiunea 1. Prezumția de paternitate	391
§1. Noțiune.....	391
§2. Fundament.....	392
§3. Domeniul de aplicare a prezumției – copiii beneficiari	392
3.1. Copilul născut în timpul căsătoriei.....	393
3.2. Copilul conceput în timpul căsătoriei și născut după dizoluția acesteia	393
§4. Cum operează prezumția de paternitate?	393
§5. Conflicte de paternitate (dubla paternitate).....	394
Secțiunea a 2-a. Tăgada paternității	396
§1. Preliminarii.....	396
§2. Evoluția legislației române în materia titularilor acțiunii în tăgada paternității.....	397
§3. Titularii acțiunii în tăgada paternității în sistemul Codului civil.....	397
3.1. Soțul mamei	398
3.1.1. Temeiul acțiunii. Condiții de exercitare	398
3.1.2. Prescripția dreptului la acțiune	398
3.1.3. Persoana împotriva căreia se introduce acțiunea	400
3.2. Mama copilului	401
3.2.1. Temeiul acțiunii. Condiții de exercitare	401
3.2.2. Prescripția dreptului la acțiune	401
3.2.3. Persoana împotriva căreia se introduce acțiunea	401
3.3. Copilul	402
3.3.1. Temeiul acțiunii. Condiții de exercitare	402
3.3.2. Imprescriptibilitatea dreptului la acțiune	403
3.3.3. Persoana împotriva căreia se introduce acțiunea	403
3.4. Tatăl biologic	403
3.4.1. Temeiul acțiunii. Condiții de exercitare	403
3.4.2. Critica opțiunii legislative în această materie	404
§4. Cazurile în care se poate tăgădui paternitatea	408
§5. Intervenția voluntară în litigiile având ca obiect tăgada paternității ...	409
Secțiunea a 3-a. Regimul juridic al altor acțiuni aplicabile în materia paternității din căsătorie.....	411
§1. Acțiunea în contestarea filiației față de tatăl din căsătorie.....	411
§2. Acțiunea în contestația filiației.....	412
2.1. Condiții. Domeniu de aplicare	412
2.2. Obiectul acțiunii.....	414
2.3. Mijloace de probă	414
Capitolul IV. Paternitatea din afara căsătoriei.....	414
Secțiunea 1. Preliminarii	414

Secțiunea a 2-a. Stabilirea paternității prin recunoaștere	415
§1. Noțiune. Natură juridică	415
§2. Copiii care pot fi recunoscuți	415
§3. Formele recunoașterii	417
§4. Caracterile juridice ale recunoașterii de filiație	418
§5. Contestarea recunoașterii de filiație	419
§6. Nulitatea recunoașterii de paternitate	420
6.1. Nulitatea absolută	421
6.2. Nulitatea relativă	421
Secțiunea a 3-a. Stabilirea paternității prin hotărâre judecătorească	422
§1. Acțiunea în stabilirea paternității din afara căsătoriei	422
1.1. Fundamentul acțiunii	422
1.2. Dreptul la acțiune	425
1.2.1. Titularul acțiunii în stabilirea paternității	425
1.2.2. Imprescriptibilitatea dreptului la acțiune	426
1.2.3. Calitate procesuală pasivă	426
1.3. Obiectul acțiunii	426
1.4. Mijloacele de probă	427
1.4.1. Prezumția de paternitate	427
1.4.2. Recunoașterea/mărturisirea	429
1.4.3. Expertiza medico-legală a filiației	430
1.5. Efectele hotărârii instanței	431
§2. Dreptul la despăgubiri	432
Capitolul V. Reproducerea umană asistată medical cu terț donator	432
Secțiunea 1. Considerații generale	432
§1. Privire de ansamblu	432
§2. Noțiune. Domeniul de aplicare a art. 441-447 C.civ.	434
§3. Principii	436
Secțiunea a 2-a. Condiții privitoare la părinții beneficiari	437
§1. Noțiunea de „părinți”	437
§2. Consimțământul părinților	438
2.1. Exprimarea consimțământului	438
2.2. Revocarea consimțământului	438
2.3. Ineficacitatea consimțământului	439
Secțiunea a 3-a. Regimul juridic al filiației față de tată	439
§1. Paternitatea din căsătorie	439
§2. Paternitatea din afara căsătoriei	440
Capitolul VI. Maternitatea de substituție	441
Secțiunea 1. Preliminarii	441
Secțiunea a 2-a. Fenomenul maternității de substituție în societatea românească	442
Secțiunea a 3-a. (Non)reglementarea națională în materie și consecințele practice	443

§1. Absența unor dispoziții speciale dedicate maternității de substituție	443
§2. Mecanisme de transfer juridic al filiației.....	444
§3. Validitatea convențiilor privind maternitatea de substituție.....	447
Secțiunea a 4-a. Soluții jurisprudențiale.....	449
Secțiunea a 5-a. Maternitatea de substituție – abordare prospectivă.....	453
Titlul VII. Adopția.....	455
Capitolul I. Premise conceptuale.....	455
Secțiunea 1. Noțiune. Perspectivă istorică	455
Secțiunea a 2-a. Reglementare	456
§1. Cadrul legislativ intern.....	456
§2. Reglementări internaționale	457
Secțiunea a 3-a. Definiție și natură juridică	457
Secțiunea a 4-a. Tipuri de adopție.....	458
§1. Adopția internă și internațională	458
§2. Adopția minorului/persoanei având capacitate deplină de exercițiu.....	459
§3. Adopția cu efecte depline/cu efecte restrânse	460
Secțiunea a 5-a. Principiile adopției	460
Capitolul II. Condițiile de fond ale adopției.....	465
Secțiunea 1. Cerințele privind persoana adoptată	465
§1. Statutul de copil adoptabil și respectarea interesului său superior....	465
§2. Vârsta adoptatului	468
§3. Consimțământul adoptatului	468
§4. Consimțământul părinților firești/tutorelui.....	469
4.1. Momentul procesual al exprimării consimțământului.....	469
4.2. Consimțământ general, iar nu special	470
4.3. Cerințe privitoare la consimțământ	470
4.4. Situații speciale	471
Secțiunea a 2-a. Cerințele privind persoana care adoptă.....	474
§1. Vârsta adoptatorului.....	474
§2. Capacitatea și starea de sănătate	475
§3. Aptitudinea morală și materială de a adopta	476
§4. Consimțământul adoptatorului	479
§5. Consimțământul soțului celui care adoptă	479
Secțiunea a 3-a. Impedimentele la adopție.....	480
§1. Impedimentul rezultând din rudenie	480
§2. Impedimentul întemeiat pe calitatea de soț/fost soț	480
§3. Adopția simultană sau succesivă a aceleiași persoane de către mai mulți adoptatori	481
Secțiunea a 4-a. Adopția internațională.....	485
§1. Preliminarii.....	485
§2. Condiții speciale cu privire la persoana adoptatorului	486

§3. Condiții speciale cu privire la persoana adoptată.....	486
§4. Elemente esențiale privind procedura adopției internaționale	486
Capitolul III. Efectele adopției	487
Secțiunea 1. Efectul principal al adopției.....	488
§1. Efectul constitutiv – stabilirea legăturilor de filiație și de rudenie civilă.....	488
§2. Efectul extinctiv – stingerea legăturilor de filiație și de rudenie firească	489
§3. Efectul extinctiv parțial.....	489
Secțiunea a 2-a. Efectele implicite (derivate) ale adopției	490
§1. Drepturile și îndatoririle părințești ale adoptatorului	490
§2. Drepturile și îndatoririle persoanei adoptate	491
§3. Efectele adopției cu privire la numele și prenumele adoptatului	491
3.1. Modificarea numelui persoanei adoptate	491
3.2. Schimbarea prenumelui	492
3.3. Numele adoptatului căsătorit	492
§4. Efectele adopției cu privire la cetățenia adoptatului	492
Capitolul IV. Încetarea adopției	493
Secțiunea 1. Cauzele și efectele încetării adopției	493
Secțiunea a 2-a. Desfacerea adopției.....	494
§1. Desfacerea de drept a adopției	494
§2. Desfacerea facultativă în caz de luare a unei măsuri de protecție	494
§3. Desfacerea facultativă cu titlu de sancțiune pentru fapte grave	495
3.1. La cererea adoptatorului	495
3.2. La cererea adoptatului.....	497
Secțiunea a 3-a. Desființarea adopției	498
§1. Cauzele de nulitate	498
1.1. Nulitatea relativă.....	498
1.2. Nulitatea absolută.....	498
1.3. Menținerea adopției anulabile sau nule absolut	499
§2. Efectele nulității adopției	500
Titlul VIII. Autoritatea părintească.....	501
Capitolul I. Considerații generale.....	501
Secțiunea 1. Noțiunea de „autoritate părintească”. Reglementare	501
§1. Noțiune.....	501
§2. Reglementare	503
Secțiunea a 2-a. Natura juridică a drepturilor părințești.....	504
Secțiunea a 3-a. Principiile autorității părințești	504
§1. Principiul coparentalității.....	504
§2. Principiul exercitării autorității părințești numai în interesul superior al copilului.....	505
§3. Principiul nediscriminării în funcție de statutul copilului.....	506

§4. Principiul asocierii copilului	506
§5. Principiul independenței patrimoniale dintre părinți și copii	507
Secțiunea a 4-a. Condițiile exercitării autorității părintești	507
Capitolul II. Conținutul autorității părintești	508
Secțiunea 1. Preliminarii	508
Secțiunea a 2-a. Drepturile și îndatoririle părintești cu privire la persoana copilului	509
§1. Dreptul și îndatorirea părinților de a stabili și păstra identitatea copilului	510
§2. Dreptul și îndatorirea părinților de a crește copilul.....	512
2.1. Dreptul și îndatorirea de a îngriji de sănătatea și dezvoltarea fizică, psihică și intelectuală a copilului.....	512
2.2. Dreptul și îndatorirea de a îngriji de educația copilului.....	513
2.3. Dreptul și îndatorirea de a îngriji de învățatura și pregătirea profesională a copilului.....	514
2.4. Dreptul și îndatorirea de a asigura supravegherea copilului	515
2.5. Obligația de întreținere a copilului.....	518
2.6. Dreptul de a lua anumite măsuri disciplinare față de copil	518
§3. Dreptul de a stabili locuința copilului	520
§4. Dreptul părintelui de a avea legături personale cu minorul.....	522
4.1. Jurisprudența CEDO vizând dreptul la vizită / relații personale.....	523
4.2. Dreptul de a avea legături personale în sistemul român de drept	524
§5. Dreptul de a cere înapoierea copilului de la alte persoane care îl țin fără drept	528
Secțiunea a 3-a. Drepturile și îndatoririle părintești cu privire la bunurile copilului	531
§1. Dreptul și îndatorirea părinților de a administra bunurile copilului	531
§2. Dreptul și îndatorirea părinților de a-l reprezenta pe copil în actele civile ori de a-i încuviința aceste acte.....	532
Capitolul III. Exercițarea autorității părintești.....	532
Secțiunea 1. Exercițarea autorității părintești de către părinți împreună și în mod egal.....	532
Secțiunea a 2-a. Mecanisme speciale de exercitare a autorității părintești	534
§1. Scindarea exercițiului autorității părintești	534
1.1. Exercițarea autorității părintești în mod inegal de către părinți	534
1.2. Exercițarea autorității părintești de către alte persoane.....	535

1.3. Exercițarea autorității părintești în cazul părintelui minor....	536
§2. Exercițarea autorității părintești de către un singur părinte.....	536
§3. Delegarea temporară a exercițiului drepturilor părintești în condițiile Legii nr. 272/2004, republicată.....	537
3.1. Delegarea forțată a exercițiului drepturilor părintești	537
3.2. Ocrotirea copiilor ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate.....	538
Capitolul IV. Decăderea din exercițiul drepturilor părintești	540
Secțiunea 1. Noțiune și reglementare	540
Secțiunea a 2-a. Motivele decăderii din exercițiul drepturilor părintești	541
Secțiunea a 3-a. Aspecte procedurale.....	542
Secțiunea a 4-a. Efectele decăderii din exercițiul drepturilor părintești	543
Secțiunea a 5-a. Redarea exercițiului drepturilor părintești	544
Titlul IX. Obligația legală de întreținere	545
Capitolul I. Considerații generale privind obligația legală de întreținere....	545
Secțiunea 1. Noțiune și reglementare	545
§1. Noțiune.....	545
§2. Reglementare	546
Secțiunea a 2-a. Caractere juridice.....	547
§1. Caracterul legal	547
§2. Caracterul personal.....	547
§3. Caracterul reciproc	549
§4. Caracterul succesiv.....	550
§5. Caracterul variabil.....	550
§6. Caracterul divizibil.....	550
Capitolul II. Persoanele între care există obligația de întreținere și ordinea în care aceasta se datorează.....	551
Secțiunea 1. Persoanele între care există obligația de întreținere.....	551
Secțiunea a 2-a. Ordinea în care întreținerea se datorează	552
Capitolul III. Condițiile generale ale obligației de întreținere.....	554
Secțiunea 1. Condiții privind creditorul întreținerii	554
§1. Starea de nevoie	554
§2. Imposibilitatea de a se întreține din munca sau din bunurile sale....	555
§3. Comportamentul corespunzător	556
Secțiunea a 2-a. Condiții privind debitorul întreținerii.....	557
§1. Inexistența unei alte persoane obligate prioritar la întreținere, potrivit ordinii legale.....	557
§2. Existența mijloacelor de a presta întreținerea sau a posibilității de a dobândi aceste mijloace.....	557
Capitolul IV. Stabilirea și executarea obligației de întreținere.....	560
Secțiunea 1. Stabilirea întreținerii	560

Secțiunea a 2-a. Quantumul întreținerii	560
Secțiunea a 3-a. Modalități de executare	560
Secțiunea a 4-a. Data de la care se datorează	562
Secțiunea a 5-a. Plata pensiei de întreținere	563
Secțiunea a 6-a. Modificarea quantumului întreținerii	563
Secțiunea a 7-a. Încetarea obligației de întreținere.....	564
Secțiunea a 8-a. Restituirea întreținerii nedatorate.....	564
Capitolul V. Particularități ale unor obligații de întreținere	565
Secțiunea 1. Obligația de întreținere între soți	565
Secțiunea a 2-a. Obligația de întreținere între părinți și copiii minori	567
§1. Considerații preliminare.....	567
§2. Starea de nevoie a minorului.....	567
§3. Quantumul întreținerii	568
§4. Data de la care se datorează întreținerea	569
§5. Stabilirea și executarea obligației de întreținere	570
Secțiunea a 3-a. Obligația de întreținere între părinți și copiii majori.....	572
§1. Condiția specială pentru activarea obligației	572
§2. Starea de nevoie	573
§3. Quantumul pensiei de întreținere	573
§4. Durata dreptului la întreținere	573
Bibliografie selectivă	575

Raportat la aceste considerente, Curtea a concluzionat că „inițiativa de revizuire a Constituției este constituțională în raport de prevederile art. 152 alin. (2) din Constituție, întrucât nu suprimă dreptul la căsătorie ori garanții ale acestuia”.

Referendumul pe acest subiect a fost organizat în zilele de 6 și 7 octombrie 2018, în condițiile art. 151 alin. (3) din Constituție, scrutinul nefiind însă validat, din cauza prezenței insuficiente la vot (21,1% din numărul persoanelor înscrise în liste)¹.

3.2. Noțiunea de „familie” în sistemul Codului civil

În ceea ce privește nivelul legislativ infraconstituțional, legea cadru care reglementează relațiile de familie este Codul civil, prin Legea nr. 71/2011 [art. 230 lit. m)] fiind abrogat expres Codul familiei (Legea nr. 4/1953, intrată în vigoare la 1 februarie 1954)².

Codul civil reprezintă, așadar, principalul izvor de drept în materia relațiilor de familie, căsătoria și filiația (sursele și axele dreptului familiei³), precum și celelalte instituții juridice specifice (autoritatea părintească și obligația de întreținere) fiind reglementate în Cartea a II-a „Despre familie” (art. 258-534).

S-a apreciat în literatura de specialitate că, deși Codul civil nu conține o definiție a familiei, din ansamblul reglementării, rezultă că familia reprezintă „grupul de persoane între care există drepturi și obligații care se nasc din căsătorie, rudenie, adopție, precum și din alte raporturi asimilate de lege, sub anumite aspecte, raporturilor de familie”⁴.

Art. 258 alin. (1) C.civ. reproduce în termeni fideli dispozițiile art. 48 alin. (1) din Constituție, prevăzând următoarele: „Familia se întemeiază pe căsătoria liber

¹ Cu privire la „eșecul procesului de revizuire a Constituției României, prin care se urmărea «rezervarea» instituției căsătoriei numai pentru cuplurile heterosexuale”, v. și *E.S. Tănăsescu, C. Pintilie*, Căsătoria între persoane de același sex din perspectiva jurisprudenței Curții Constituționale din România, în volumul Conferinței naționale „Dreptul românesc la 100 de ani de la Marea Unire”, P. Pop, R. Rizoiu, (coord.), Ed. Hamangiu, București, 2020, pp. 84-86. Autorii apreciază, în mod judicios, că „modificarea unei legi fundamentale a unui stat se realizează, de regulă, pentru a răspunde nevoilor societății actuale sau viitoare, iar nu pentru a crea o *erată* a voinței legiuitorului constituant” (p. 85). Din păcate, modificarea art. 48 alin. (1) din Legea fundamentală, în sensul consacării caracterului heterosexual al căsătoriei, capătă accente obsesive: în Monitorul Oficial nr. 735 din 13 august 2020 a fost publicată o nouă inițiativă legislativă a cetățenilor, configurată pe aceleași coordonate; continuă, astfel, sarabanda revizuirii Constituției.

² Noul Cod civil român a fost adoptat de Parlament prin Legea nr. 287/2009 (M. Of. nr. 511 din 24 iulie 2009), în urma angajării răspunderii Guvernului în fața Camerei Deputaților și a Senatului, în ședința comună din data de 22 iunie 2009. Prin Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil (M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011) s-au adus o serie de modificări, fiind stabilită, totodată, și data intrării sale în vigoare, respectiv 1 octombrie 2011. Noul Cod civil avea să fie republicat în M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011.

³ V., în acest sens, *Florian*, Dreptul familiei, p. 2.

⁴ V. *Avram*, Familia, p. 9.

consimțită între soți, pe egalitatea acestora, precum și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea și educarea copiilor lor”.

Având în vedere cvasiidentitatea conținutului normativ al celor două texte, art. 258 alin. (1) C.civ. trebuie înțeles în cheia de interpretare oferită de Curtea Constituțională prin Decizia nr. 580 din 20 iulie 2016: această dispoziție consacră și protejează dreptul la căsătorie și relațiile de familie rezultând din căsătorie, fiind operată, așadar, o conexiune neechivocă între familie și căsătorie. Prin urmare, raporturile de familie *de facto* (spre exemplu, cele izvorâte dintr-un concubinaj heterosexual) sunt excluse *de plano* din sfera de aplicare a textului, ceea ce, în opinia noastră, este regretabil. Deși în sistemul Codului civil nu este reglementat un statut juridic unitar dedicat concubinilor, totuși, o serie de dispoziții disparate atribuie concubinajului semnificație juridică [spre ex., art. 426, art. 441 alin. (3) sau art. 505 alin. (1) C.civ.], recunoscând astfel implicit că și concubinajul formează un model familial.

Data fiind interpretarea restrictivă a noțiunii de „familie” pe care alin. (1) al art. 258 C.civ. o impune, pentru asigurarea coerenței normative, același înțeles trebuie avut în vedere și pentru ipotezele reglementate de alin. (2) și (3) ale aceluiași articol. Ne întrebăm retoric: doar familia întemeiată pe căsătorie are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului? Statul este obligat să sprijine, prin măsuri economice și sociale, exclusiv dezvoltarea și consolidarea familiei întemeiate pe căsătorie?

Apreciem că, în textul de debut al Cărții a II-a „Despre familie”, legiuitorul ar fi trebuit să-și tempereze viziunea conservatoare, lăsând deschisă o porțiță normativă și pentru alte modele familiale, în cazul cărora se impune, fără putință de tăgadă, respectul și ocrotirea vieții de familie¹.

Perspectiva clasică, tradiționalistă asupra familiei este accentuată și de norma de aplicație imediată conținută de art. 277 alin. (2) și (3) C.civ., potrivit căreia nu sunt recunoscute pe teritoriul României nici căsătoriile dintre persoane de același sex și nici parteneriatele civile hetero sau homosexuale încheiate ori contractate în străinătate, fie de cetățeni români, fie de cetățeni străini. În acest context, trebuie amintite și numeroasele prevederi din cuprinsul Codului civil (în special cele plasate în cadrul Titlului I „Dispoziții generale”), care, într-o tautologie normativă agasantă, proclamă caracterul heterosexual al căsătoriei. Astfel, potrivit alin. (4) al art. 258 C.civ., „În sensul prezentului cod, prin soți se înțelege bărbatul și femeia uniți prin căsătorie”. De asemenea, alin. (1) al art. 259 C.civ. definește căsătoria ca fiind uniunea liber consimțită între un bărbat și o femeie, încheiată în condițiile legii, iar alineatul (2) consacră dreptul bărbatului și al femeii de a se căsători în scopul de a întemeia o familie.

¹ Pentru o analiză „din exterior” a opțiunilor socio-politice ale legiuitorului român, v. *J.-L. Renchon*, *Quelle définition et quelle perspective pour la famille et le mariage?*, în *Le colloque international „Le nouveau Code civil roumain: Vu de l’intérieur – Vu de l’extérieur”*, București, 23-26 octombrie 2013, Editori Flavius Antoniu Baias, Răzvan Dincă, Ed. Universității din București, 2014, vol. 2, pp. 34-43.

2.5. Obligația de întreținere a copilului

În conținutul autorității părintești intră și obligația de întreținere a copilului minor, reglementată de art. 499 C.civ.¹.

De asemenea, prin art. 47 alin. (2) din Legea nr. 272/2004, republicată, se stabilesc unele aspecte legate de întreținerea copiilor, fiind instituit principiul potrivit căruia „părinților sau, după caz, reprezentanților legali, le revine responsabilitatea de a asigura cele mai bune condiții de viață necesare creșterii și dezvoltării copiilor; părinții sunt obligați să le asigure copiilor locuință, precum și condițiile necesare pentru creștere, educare, învățatură, pregătire profesională, precum și un mediu de viață sănătos”. Iar potrivit art. 48 alin. (3) din Legea nr. 272/2004, republicată, „Părinții au obligația să solicite autorităților competente acordarea alocațiilor, indemnizațiilor, prestațiilor în bani sau în natură și a altor facilități prevăzute de lege pentru copii sau pentru familiile cu copii”.

2.6. Dreptul de a lua anumite măsuri disciplinare față de copil

Disciplinarea/„corecția” copilului reprezintă o componentă esențială din structura îndatoririi părinților de creștere și educare a minorului. Uneori este nevoie de „recuzita părintească” mai fermă care să influențeze în sensul dorit ori să corijeze/modeleze comportamentul copilului în familie și în societate².

În sistemele normative ale multor state prinde contururi tot mai accentuate regula interzicerii oricărei pedepse de natură fizică³. Legiuitorul român, aliniindu-se acestei tendințe, nu exclude total ideea de corecție a copilului, însă trasează o serie de limite ale exercițiului dreptului părinților de a lua măsuri disciplinare, pe care judecătorul este chemat să le evalueze circumstanțial (nefiind posibilă și nici de dorit închistarea într-o normă juridică), ori de câte ori sunt indicii că aceste granițe fine au fost depășite de către părinți, ajungându-se pe terenul abuzului psihic/emoțional ori chiar în sfera tratamentelor inumane sau degradante⁴.

Astfel, potrivit art. 489 C.civ., „Măsurile disciplinare nu pot fi luate de părinți decât cu respectarea demnității copilului. Sunt interzise luarea unor măsuri,

¹ Pentru dezvoltări, v. *infra*, Titlul IX, Capitolul V.

² Pentru această exprimare plastică, v. *Florian*, *Dreptul familiei*, p. 547.

³ Sunt de notorietate cazurile copiilor români separați de familiile lor de către autoritățile norvegiene competente în materia protecției drepturilor copilului.

⁴ „Un adult care bate un copil nu face decât să pornească un ciclu inutil de violență”, afirmă Arun Gandhi în cartea dedicată renumitului său bunic („Darul mâinii și alte lecții de la bunicul meu Mahatma Gandhi”, apărută în România la Editura Humanitas, în anul 2019), autorul oferind și exemple de violență emoțională săvârșită de către părinți, uneori cu urmări tragice (un adolescent forțat să stea afară și să poarte o pancartă pe care scria „Sunt un tiran. Claxonează dacă urăști tiranii”; un tată care a tăiat părul fiicei sale de treisprezece ani, pentru a o pedepsi că a trimis niște fotografii picante unui coleg de școală. După aceea, a filmat-o în timp ce tremura, iar el o ironiza, videoclipul ajungând pe YouTube. La scurt timp, fetița a sărit de pe un pod și s-a sinucis).

precum și aplicarea unor pedepse fizice, de natură a afecta dezvoltarea fizică, psihică sau starea emoțională a copilului”.

Pe aceleași coordonate se plasează și art. 33 din Legea nr. 272/2004, republicată, potrivit căruia „(1) Copilul are dreptul la respectarea personalității și individualității sale și nu poate fi supus pedepselor fizice sau altor tratamente umilitoare ori degradante. (2) Măsurile de disciplinare a copilului nu pot fi stabilite decât în acord cu demnitatea copilului, nefiind permise sub niciun motiv pedepsele fizice ori acelea care se află în legătură cu dezvoltarea fizică, psihică sau care afectează starea emoțională a copilului”.

Pe un plan general, art. 95 din Legea nr. 272/2004, republicată, statuează următoarele: „Sunt interzise săvârșirea oricărui act de violență, precum și privarea copilului de drepturile sale de natură să pună în pericol viața, dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală sau socială, integritatea corporală, sănătatea fizică sau psihică a copilului, atât în familie, cât și în instituțiile care asigură protecția, îngrijirea și educarea copiilor, în unități sanitare, unități de învățământ, precum și în orice altă instituție publică sau privată care furnizează servicii sau desfășoară activități cu copii”.

După modelul legislației din multe state europene, prin Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice, republicată, a fost configurat un instrument procedural de intervenție (ordinul de protecție provizoriu, respectiv ordinul de protecție) ce poate fi utilizat, în regim de urgență, ori de câte ori se constată că există un risc iminent ca viața, integritatea fizică ori libertatea unei persoane să fie pusă în pericol printr-un act de violență domestică (art. 22¹ și urm. din lege). Prin art. 3 din Legea nr. 217/2003, republicată, este calificată drept act de violență domestică „orice inacțiune sau acțiune intenționată de violență fizică, sexuală, psihologică, economică, socială, spirituală sau cibernetică, care se produce în mediul familial sau domestic ori între soți sau foști soți, precum și între actuali sau foști parteneri, indiferent dacă agresorul locuiește sau a locuit împreună cu victima”¹.

În cazul încălcării, de către părinți, a limitelor exercițiului dreptului de a lua măsuri disciplinare, sancțiunea aplicată poate merge de la decăderea din exercițiul drepturilor părintești (art. 508-512 C.civ.), până la sancțiunea penală, pentru săvârșirea infracțiunii de rele tratamente aplicate minorului (art. 197 C.pen.).

Pe terenul art. 3 Conv.EDO, o interpretare dinamică l-a determinat pe judecătorul european să stipuleze în sarcina statelor-părți obligația de a lua măsurile de natură să prevină supunerea persoanelor plasate sub jurisdicția lor la tratamente contrare art. 3, „chiar dacă acestea sunt administrate de către particulari” (*A. c. Regatului Unit*, hot. din 23 septembrie 1998, în cauză fiind vorba de violențe corporale la care este supus un copil de către tatăl vitreg). Aplicându-se relațiilor interindividuale, art. 3 protejează copiii împotriva rețelilor

¹ Textul este reprodus, astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 106/2020 (M. Of. nr. 588 din 6 iulie 2020).

tratamente folosite de rude (*Z. și alții c. Regatului Unit*, hot. din 10 mai 2001). Autoritățile naționale, mai precis serviciile sociale, au obligația de a lua măsurile de natură să prevină asemenea acte ori să le facă să înceteze, de îndată ce sunt în măsură să cunoască violențele incriminate (*D.P. și J.C. c. Regatului Unit*, hot. din 10 octombrie 2002)¹.

Într-o cauză relativ recentă, *D.M.D. c. României*, hotărârea din 3 octombrie 2017², CEDO a statuat următoarele: „Asigurarea unei demnități de bază copiilor înseamnă că nu poate exista niciun compromis în ceea ce privește condamnarea violenței împotriva lor, indiferent dacă aceasta este acceptată ca «tradiție» sau deghizată sub forma «disciplinei». (...) Astfel, este clar că respectarea demnității copilului nu poate fi asigurată dacă instanțele naționale ar accepta orice formă de justificare a actelor de rele tratamente, inclusiv a pedepselor fizice, interzise în temeiul art. 3. În acest context, Curtea consideră că statele membre ar trebui să depună eforturi pentru a proteja în mod expres și exhaustiv demnitatea copiilor, care, la rândul său, impune instituirea unui cadru juridic adecvat care să permită protejarea copiilor împotriva violenței în familie (...)” – par. 50 și 51.

§3. Dreptul de a stabili locuința copilului

Copilul are dreptul să crească alături de părinții săi, statuează art. 35 alin. (1) din Legea nr. 272/2004, republicată, din acest drept derivând regula potrivit căreia copilul minor locuiește la părinții săi [art. 496 alin. (1) C.civ.], indiferent dacă aceștia sunt sau nu căsătoriți între ei.

Locuința copilului³ se stabilește de comun acord de către părinți (prin acțiunea principiului codeciziei), atât în cazul părinților separați, ipoteză la care art. 496 alin. (2) C.civ. face referire *in terminis*, cât și în situația conviețuirii părinților⁴.

În caz de neînțelegere, instanța de tutelă hotărăște, luând în considerare concluziile raportului de anchetă psihosocială și ascultându-i pe părinți și pe copil, dacă acesta a împlinit vârsta de 10 ani [art. 496 alin. (3) C.civ.]. Având în vedere faptul că textul de lege stabilește necesitatea intervenției instanței doar în ipoteza unei disonanțe între părinți, dacă se conturează un acord, indiferent de

¹ V. *Fr. Sudre*, *Drept european și internațional al drepturilor omului* (traducere), Ed. Polirom, Iași, 2006, p. 223.

² Traducerea în limba română a acestei hotărâri este disponibilă pe site-ul Institutului European din România (www.ier.ro).

³ Locuința este o chestiune de fapt, care nu se confundă cu domiciliul, implicând atât o componentă obiectivă (existența materială a unui imobil de locuit), cât și un element subiectiv/volițional (destinația specială imprimată aceluși imobil, menit să servească interesele locative ale familiei). În structura regimului primar sunt configurate norme de protecție specială a locuinței familiei (art. 321-324), art. 321 alin. (1) C.civ. statuând în sensul că „locuința familiei este locuința comună a soților sau, în lipsă, locuința soțului la care se află copiii”.

⁴ Pentru o opinie concordantă, v. *Florian*, *Dreptul familiei*, p. 539. Aspectele privitoare la stabilirea locuinței copilului minor în contextul divorțului (inclusiv formula locuinței alternante) au fost tratate în cadrul Titlului IV, Capitolul III, Secțiunea a 4-a, pct. 4.3.